BOZOR IQTISODIYOTI SHAROITIDA TA’LIM XIZMATLARINI BOSHQARISHDA ZAMONAVIY MENEJMENT INSTRUMENTLARIDAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI

Umarov Ravshanjon Gafurovich
Farg‘ona davlat universiteti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya

Mazkur tezisda bozor iqtisodiyoti sharoitida ta’lim xizmatlarini samarali boshqarishda zamonaviy menejment instrumentlarining o‘rni va ahamiyati tadqiq etilgan. Ta’lim muassasalari faoliyatida strategik rejalashtirish, sifat menejmenti, raqamli boshqaruv tizimlari, innovatsion menejment hamda samaradorlikni baholash vositalaridan foydalanishning nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. Shuningdek, ta’lim xizmatlari bozorida raqobatbardoshlikni oshirish, xizmatlar sifatini yaxshilash va boshqaruv samaradorligini ta’minlashda zamonaviy menejment instrumentlaridan foydalanish istiqbollari tahlil qilingan. Tadqiqot natijasida ta’lim xizmatlarini boshqarish mexanizmlarini takomillashtirishga qaratilgan ilmiy-amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: *ta’lim xizmatlari, ta’lim menejmenti, zamonaviy menejment instrumentlari, strategik boshqaruv, sifat menejmenti, raqamli transformatsiya, innovatsion boshqaruv, ta’lim sifati, raqobatbardoshlik, boshqaruv samaradorligi, ta’lim bozori, KPI tizimi.*

KIRISH

Bugungi kunda bozor iqtisodiyoti sharoitida barcha sohalarda, jumladan ta’lim tizimida ham boshqaruv samaradorligini oshirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Globallashuv jarayonlarining jadallashuvi, raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishi va ta’lim xizmatlari bozorida raqobatning kuchayishi ta’lim muassasalari oldiga yangi vazifalarni qo‘ymoqda. Ushbu vazifalarni muvaffaqiyatli amalga oshirish esa ta’lim xizmatlarini boshqarishda zamonaviy menejment instrumentlaridan samarali foydalanishni talab etadi.

Mamlakatimizda ta’lim tizimini modernizatsiya qilish, uning sifati va raqobatbardoshligini oshirish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Ta’lim xizmatlari iste’molchilari ehtiyojlarining o‘zgarishi, mehnat bozori talablariga mos malakali kadrlarni tayyorlash zarurati hamda xalqaro ta’lim standartlariga integratsiyalashuv jarayonlari boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirishni taqozo etmoqda. Shu nuqtai nazardan strategik boshqaruv, sifat menejmenti, innovatsion menejment, benchmarking, KPI tizimi va raqamli boshqaruv texnologiyalari kabi zamonaviy menejment instrumentlarini amaliyotga keng tatbiq etish muhim ahamiyat kasb etadi. Ta’lim xizmatlarini boshqarishda zamonaviy menejment instrumentlaridan foydalanish ta’lim muassasalari faoliyatining samaradorligini oshirish, resurslardan oqilona foydalanish, xizmatlar sifatini yaxshilash va ta’lim bozorida raqobat ustunliklariga erishish imkonini beradi. Shu bilan birga, boshqaruv jarayonlarini raqamlashtirish va innovatsion yondashuvlarni qo‘llash ta’lim xizmatlarining iste’molchilar talablariga mosligini ta’minlashda muhim omil hisoblanadi. Mazkur tezisda bozor iqtisodiyoti sharoitida ta’lim xizmatlarini boshqarishda zamonaviy menejment instrumentlaridan foydalanishning nazariy asoslari, amaliy ahamiyati hamda

istiqbolli yo‘nalishlari tadqiq etilib, ushbu sohada boshqaruv samaradorligini oshirishga qaratilgan taklif va tavsiyalar ishlab chiqiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bozor iqtisodiyoti sharoitida ta’lim xizmatlari bozori tobora rivojlanib, ta’lim muassasalari o‘rtasida raqobat muhitining kuchayishiga olib kelmoqda. Bunday sharoitda ta’lim xizmatlarini samarali boshqarish va sifatli ta’limni ta’minlash zamonaviy menejment instrumentlaridan foydalanishni taqozo etadi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, rivojlangan davlatlarning ta’lim tizimida strategik rejalashtirish, sifat menejmenti, benchmarking, KPI tizimi, CRM texnologiyalari va raqamli boshqaruv platformalari keng qo‘llanilmoqda.

Tahlillar natijasida aniqlanishicha, zamonaviy menejment instrumentlarining joriy etilishi ta’lim muassasalari faoliyatining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Xususan, strategik menejment vositalari ta’lim muassasasining uzoq muddatli rivojlanish maqsadlarini belgilash va ularga erishish imkoniyatlarini kengaytiradi. KPI tizimidan foydalanish professor-o‘qituvchilar va boshqaruv xodimlari faoliyatini aniq mezonlar asosida baholash imkonini beradi. Sifat menejmenti tizimlari esa ta’lim xizmatlari sifatini muntazam nazorat qilish va takomillashtirishga yordam beradi.

Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi ta’lim xizmatlarini boshqarishda yangi imkoniyatlarni yaratmoqda. Elektron boshqaruv tizimlari, sun’iy intellekt elementlari va ma’lumotlar tahliliga asoslangan qarorlar qabul qilish mexanizmlari boshqaruv jarayonlarining tezkorligi va shaffofligini oshirmoqda. Natijada ta’lim muassasalari resurslaridan foydalanish samaradorligi ortib, talabalar va boshqa manfaatdor tomonlarning ehtiyojlarini qondirish darajasi yaxshilanmoqda.

O‘tkazilgan tahlillar asosida ta’lim xizmatlarini boshqarishda zamonaviy menejment instrumentlaridan foydalanishning quyidagi ustuvor natijalari aniqlandi: ta’lim xizmatlari sifatining oshishi, boshqaruv qarorlarining samaradorligi ortishi, moliyaviy va inson resurslaridan foydalanish darajasining yaxshilanishi, ta’lim muassasalarining raqobatbardoshligi kuchayishi hamda iste’molchilar qoniqish darajasining ortishi.

1-jadval

Bozor iqtisodiyoti sharoitida ta’lim xizmatlarini boshqarishda zamonaviy menejment instrumentlarining ahamiyati

Menejment instrumenti	Qo‘llash maqsadi	Kutilayotgan natija
Strategik rejalashtirish	Ta’lim muassasasining uzoq muddatli rivojlanish maqsadlarini belgilash	Raqobatbardoshlik va barqaror rivojlanish ta’minlanadi
KPI (asosiy samaradorlik ko‘rsatkichlari)	Xodimlar va bo‘linmalar faoliyatini baholash	Mehnat unumdorligi va mas’uliyat oshadi
Sifat menejmenti tizimi (TQM, ISO)	Ta’lim xizmatlari sifatini nazorat qilish va yaxshilash	Ta’lim sifati va talabalar qoniqishi ortadi

Benchmarking	Yetakchi ta’lim muassasalari tajribasini o‘rganish	Ilg‘or boshqaruv amaliyotlari joriy etiladi
CRM texnologiyalari	Talabalar va manfaatdor tomonlar bilan aloqalarni boshqarish	Mijozlarga yo‘naltirilgan boshqaruv shakllanadi
Raqamli boshqaruv tizimlari	Boshqaruv jarayonlarini avtomatlashtirish	Tezkorlik, shaffoflik va samaradorlik oshadi
Innovatsion menejment	Yangi g‘oya va texnologiyalarni joriy etish	Ta’lim xizmatlarining innovatsion salohiyati kuchayadi
Risk-menejment	Mumkin bo‘lgan xavflarni aniqlash va boshqarish	Barqaror faoliyat va xavflarning kamayishi ta’minlanadi

Jadval ma’lumotlari ta’lim xizmatlarini boshqarishda zamonaviy menejment instrumentlarining muhim ahamiyatga ega ekanligini ko‘rsatadi. Xususan, strategik rejalashtirish vositalari ta’lim muassasalarining uzoq muddatli rivojlanish maqsadlarini aniqlash va ularga erishish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratadi. Bu esa muassasaning bozor sharoitidagi raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

KPI tizimidan foydalanish xodimlar va tarkibiy bo‘linmalar faoliyatini aniq mezonlar asosida baholash imkonini berib, mehnat unumdorligi hamda boshqaruv samaradorligini oshiradi. Sifat menejmenti tizimlari esa ta’lim xizmatlari sifatini muntazam nazorat qilish va takomillashtirish orqali talabalar hamda boshqa manfaatdor tomonlarning qoniqish darajasini oshiradi.

Shuningdek, benchmarking instrumenti ilg‘or ta’lim muassasalari tajribasini o‘rganish va amaliyotga tatbiq etish imkonini beradi. CRM texnologiyalarining qo‘llanilishi talabalar, ota-onalar va ish beruvchilar bilan samarali kommunikatsiyani yo‘lga qo‘yishga yordam beradi. Natijada ta’lim xizmatlarining iste’molchiga yo‘naltirilganligi kuchayadi.

Raqamli boshqaruv tizimlari boshqaruv jarayonlarini avtomatlashtirish orqali ma’lumotlar almashinuvini tezlashtiradi, ortiqcha vaqt va xarajatlarni qisqartiradi hamda boshqaruvning shaffofligini ta’minlaydi. Innovatsion menejment vositalari esa yangi pedagogik va boshqaruv texnologiyalarini joriy etish orqali ta’lim muassasalarining innovatsion salohiyatini oshiradi. Bundan tashqari, risk-menejment tizimi ta’lim muassasalari faoliyatida yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan xavflarni oldindan aniqlash va ularni minimallashtirish imkonini beradi.

XULOSA

Bozor iqtisodiyoti sharoitida ta’lim xizmatlarini boshqarish tizimini takomillashtirish ta’lim muassasalarining samarali faoliyat yuritishi va raqobatbardoshligini ta’minlashning muhim shartlaridan biri hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, zamonaviy menejment instrumentlaridan foydalanish ta’lim xizmatlari sifatini oshirish, boshqaruv jarayonlarini optimallashtirish va mavjud resurslardan samarali foydalanish imkonini beradi.

Tahlillar asosida strategik rejalashtirish, sifat menejmenti, KPI tizimi, benchmarking, CRM texnologiyalari, raqamli boshqaruv va innovatsion menejment kabi instrumentlarning ta’lim muassasalari faoliyatidagi ahamiyati aniqlandi. Ushbu instrumentlarni amaliyotga joriy etish boshqaruv qarorlarining asoslanganligini kuchaytiradi, xizmatlar sifati va iste’molchilar qoniqish darajasini oshiradi hamda ta’lim muassasalarining bozor talablariga moslashuvchanligini ta’minlaydi.

Shuningdek, raqamli transformatsiya jarayonlari ta’lim xizmatlarini boshqarishda yangi imkoniyatlarni yaratib, boshqaruvning tezkorligi, shaffofligi va samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Zamonaviy menejment yondashuvlaridan kompleks foydalanish ta’lim tizimining innovatsion rivojlanishini ta’minlash bilan bir qatorda uning xalqaro ta’lim makonidagi raqobatbardoshligini ham mustahkamlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son Farmoni. “2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-son Farmoni. “O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”.
3. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. O‘RQ-637-son, 2020-yil 23-sentabr.
4. O‘zbekiston Respublikasining “Ilm-fan va ilmiy faoliyat to‘g‘risida”gi Qonuni. O‘RQ-576-son, 2019-yil 29-oktabr.
5. Drucker P.F. Management: Tasks, Responsibilities, Practices. – New York: Harper & Row, 1973.
6. Kotler P., Keller K.L. Marketing Management. – 15th Edition. – London: Pearson Education, 2016.
7. Robbins S.P., Coulter M. Management. – 14th Edition. – New York: Pearson, 2018.